

Češke sledi

dediščina češko-slovenskih odnosov na Slovenskem

*„Z izjemo Slovkov bi težko našli
druga dva slovanska naroda,
ki bi bila med seboj povezana
s tako tesnim dušnim odnosom
kot Slovenci in Čehi.“*

Václav Havel

Razstava je nastala na pobudo Veleposlanišva Češke republike v Ljubljani.

Zasnova: Juraj Chmielel

Sodelovanje: Uprava Prškega gradu

Besedila: Veronika Benešová, Katca Gale, Jan Beneš, Juraj Chmielel

Prevod: Tatjana Jamnik

Oblikovanje: Veleposlanišvo Češke republike v Ljubljani, Uprava Prškega gradu, Robert Kristofori

Prasnaniki slovenskega Sokola
Vir: Fototeka Muzeja spora, oddelak
Slovenskega šolskega muzeja

Plakat opere Prodana nevesta
Vir: SLOI – Gledališki muzej

Fotografija z zbirke Ilma
Me Tardaj na nog
Vir: Slovenska narodna

Zgodovinska fotografija zgradbe danušnje Univerze v Ljubljani
Vir: Muzeji Ljubljana

Slička današnjega SNG Opera in baleta Ljubljana
Vir: Zgodovinski arhiv Ljubljana

Razgled z gradu Tivoli na park Tivoli, zgodovinska fotografija
Vir: Zgodovinski arhiv Ljubljana

Zgodovinska razglednica rbnika v parku Tivoli
Vir: Zgodovinski arhiv Ljubljana

Anžij Valenta, portret
Vir: Institut za zgodovino medicine

Fotografija Josip Pečkan v sokolski
uniformi, 1914
Vir: Muzej novejšje zgodovine Celje

Doprsni kip kraljevskega Radetzkega
na Kongresnem trgu
Vir: Zgodovinski arhiv Ljubljana

Ministerstvo kulture Republike Slovenije

Vzajemni odnosi med Čehi in Slovenci

Čehi in Slovenci so večino svoje preteklosti, zabeležene v pisnih virih, živeli v skupni državi tvorbi. Njihova zgodovina in kultura sta se zato formirali na podlagi skupne usode in medsebojnega navdihovanja. Zgodovinske raziskave kažejo, da so jilite vsake in slovenske države že od 7. stoletja dalje povezane v okviru t. l. Samove države, v 9. in 10. stoletju pa so se zopet srečale v Velikomoravskem kraljestvu. V srednjem veku jih je združili češki kralj Otokar II. Přemysl, ki je svojim posestim pripojil Kranjsko. V času vladavine rimskega cesarja in češkega kralja Sigismunda sta se povezala češka vladarska rodbina Luksemburžanov in čejski grofje – Sigismund Luksemburški se je namreč poročil z Barbaro Celjsko, ki je nato živala v Mlinskih na Češkem in je pokopana v katedrali sv. Vlada v Pragi. V 16. stoletju sta se češko in slovensko ozemlje znova znašli v isti državi pod habsburško kruno, kjer sta ostali skoraj 400 let. V tem času so Čehi in Slovenci gojili obdobjestranske slike. Utemeljitelj slovenskega knjižnega jezika Primož Trubar, Adam Bohorič in Jurij Dalmanin so se pri svojem ustvarjanju navdihovali prav pri čeških knjižgan. Češki navdih najdemo tudi pri prijateljstvu Franceja Preserina z romantičnim pesnikom Karlom Hyinkom Macho. Kulturne in literarne slike čeških in slovenskih elit 19. stoletja dopolnjuje tudi njihovo politično sodelovanje v okviru Oslajtanje, František Palacký in Janez Bleiweis sta družno previkarila revolucionarno leto 1848 in položila temelje samostojne slovenske in češke narodne politike. Sliki so se uspešno nadaljevali tudi po koncu avstro-ogrske monarhije in skoz 20. stoletje. Slovensko sloo sta v mislih Čehov pustila zlasti Ivan Hribar, dolgoletni župan Ljubljane in prvi velpošastnik Kraljevine SHS na Češkoslovaškem, ki je na Slovensko pripeljal vrsto čeških arhitektov, in Jože Plečnik, ki je pustil neizmerno arhitekturno sled v Pragi in njeni okolici. Razvijali so se tudi gospodarski stiki. V nsti Čehov so bili pomogovniki v južnem delu habsburške monarhije, z nehnictmi tibovelskega premogovnika so trgovali na praški borzi. Češki investitorji so v Kranju imeli tovarno tekstila Jugočeška v Ljubljani je bila Kolinska podružnica češke tovarne iz mesta Kolín. Nekatera podjetja, ustanovljena v prvem desetletju 20. stoletja, so se obdržala do danes. Sodelovanje je doseglo vrhunec v skupnem prizadevanju za članstvo v EU in v NATO po letu 1989. Češka in Slovenija sta zdaj znova skupaj v družini evropskih demokracijnih držav in se danes delita vrsto skupnih interesov in vrednot.

The Purpose of the Exhibition „Czech Footprints in Slovenia“ is to bring closer to the Slovenian public the Czech legacies left in Slovenia over centuries, dating back to the early Middle Ages, encompassing the culture, architecture, pharmacy, speleology, mountaineering, music, theatre and many others. The long standing historical cooperation and mutual influence between the two nations continue to this day and new legacies arise.

Primož Trubar, portret
 Avtor: Sasa Saneli
 Vir: Narodna in univerzitetna knjižnica

Spomnik Primoža Trubarja v Rašici
 Oblikoval ga je arhitekt Vilho Glanz. Bronasto ploščo pa je izdelal kipar češkega rodu Vlado Sivovec.
 Foto: Boštjan Podlogar
 Vir: Javni zavod Trubarjev kraj, Inštitivna ustanova

Barbara kot Venara v spisu Bellionis
 Avtor: Konrad Myser
 Vir: Wikimedia

Fotografija generala Rudolfa Mastura s češkoslovaškim doljnim križcem, ki ga je prejel od predsednika T. G. Masaryka
 Vir: Roštna nisa generala Rudolfa Mastura

Janet Bleiweis, portret
 Avtor: V. Lorenziani
 Vir: Narodna in univerzitetna knjižnica

Področje, da je Stefan Dolejši opravi izpi za gimnazija
 Vir: Arhiv Dolejši madri gumbi

Vojaško priznanje, ki ga je prejel general T. G. Masaryk, posejll generalu Rudolfo Masturo
 Vir: Roštna nisa generala Rudolfa Mastura

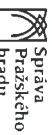
Pecat kraljice Barbare Celjske, vdel na priglasitveni listini, izdan 25. januarja 1417 v Vespertnu na Madžarskem
 Vir: Arhiv Republike Slovenije

Stefan Dolejši (s klobukom) je bil obratovodja v Šk - Sestonjski industriji konfekcija, quindov in glaziranje, okoli leta 1952
 Vir: Arhiv Dolejši madri gumbi

Ministerstvo kulture České republiky v Ljubljani

Správa Pražského hradu

SKODA

Národní knihovna České republiky

Narodna in univerzitetna knjižnica

Javni zavod Trubarjev kraj

Narodni domovi: navdih iz čeških dežel

Narodni domovi so se na Slovenskem verjetno začeli graditi po češkem in noravskem zgledu, za najstarejšo zgradbo te vrste velja Beševecni dom v Brlinu iz leta 1872. Narodni domovi so imeli pomembno kulturno in politično vlogo, hili na so tudi dlužalno in gospodarsko središče javnega življenja. V času proučevanja naravnih zavesti so udeležili slovarsko vzajemnost. Narodne domove v Ljubljani, Mariboru in Celju so načrtovali češki arhitekti.

František Edmund Škabrout (1858–1899)

arhitekt Narodnega doma Ljubljana, kjer je danes sedež Narodne galerije

Prški arhitekt in zasnovitelj prške tehnike František Eduard Škabrout je leta 1893 zmagal na javnem razpisu za gradnjo Narodnega doma v Ljubljani. V stavbi nekdanjega Narodnega doma ima danes sedež Narodna galerija. Ohihku stihelne zgradbe je verjetno navdihnilo Narodno gledališče v Pragi.

Jan Bedřich Vejrych (1856–1928)

arhitekt Narodnega doma Maribor

Narodni dom v Mariboru je bil zgrajen na pobudo Posojilnice Maribor, načrtoval pa ga je arhitekt Jan Bedřich Vejrych. Invenovamje Vejrychra naj bi podprl tudi direktor posojilnice dr. Jemnej Glancnik, ki je veljal za velikega občudovalca češke kulture. Pri gradnji Narodnega doma sta sodelovala še dva Čeha – kot člani gradbene komisije inženir Jan Brabener in kot član nadzorne komisije zidarnik Filip Terč, ki se je pozneje zapisal v zavesti širše javnosti kot utunajatelj moderne apiterapije.

Jan Vladimír Hráský (1857–1939)

arhitekt Narodnega doma Celje

Narodni dom v Celju je nastal po načrtih arhitekta Jana Vladimíra Hráského v letih 1895–1896, v neogotičnem slogu. V stavbi nekdanjega Narodnega doma ima danes sedež Mestna občina Celje.

Zgodovinska fotografija Narodnega doma v Ljubljani
Vir: Mestni muzej Ljubljana

Narodna galerija v Ljubljani, 2020, zunanjsost
Foto: Janko Dermassija vir: Narodna galerija

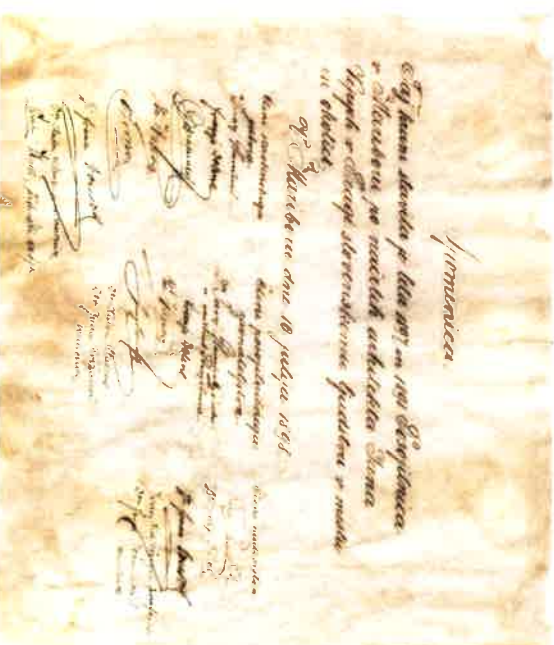
Narodni dom Ljubljana,
načrt fasade, F. Škabrout, 1894
Vir: Narodna galerija

Zgodovinska fotografija Narodnega doma Celje,
pred letom 1941
Foto: Josip Pulihani, Fotoliki Pulihani
Vir: Zgodovinski arhiv Celje

Narodni dom Celje
Foto: Matjaž Jamnik vir: Mestna občina Celje

Istanovna lista Narodnega doma Maribor, ki je bila skrajšana v kupo Narodnega doma
Vir: Pokrajinski arhiv Maribor

Razpisnica Narodnega doma Maribor, napisana 6. junija 1900
Vir: Muzej narodne osvobodilne Maribor

Narodni dom Maribor, sobotna fotografija
Foto: Matjaž Fungarink

František Krásný (1865–1947)

arhitekt Ljubljanske kreditne banke, kjer ima danes sedež Banka Slovenije

Arhitekt František Krásný se je v zgodovino Ljubljane zapisal kot arhitekt zgradbe Ljubljanske kreditne banke. Ta banka je bila tesno povezana z Obratno banko (Zivnostenská banka) v Prahi, ki je bila večinski lastnik njenih delnic. Vsi led te povezave je na vodnih mestih banke v Ljubljani delovala vrsta čeških bančnih uslužbencev. Zato niti ne preseneča, da je tudi na izobu arhitekta nove zgradbe Ljubljanske kreditne banke vplivalo narodnostno vprašanje.

Alois Král (1884–1969)

Češki inženir in prvi tujji rektor Univerze v Ljubljani

Uspesšen češki strokovnjak, za katerim je ostala bogata zapuščina na področju tehnike in gradbeništvu na Slovenskem, je prof. Alois Král. Král je že med študijem na Češki visoki tehniški šoli v Brnu delal v Ljubljani, in sicer kot gradbeni praktikant Državne gradbene službe. Leta 1920 je bil imenovan za izrednega, leta 1922 pa za rednega profesorja Tehniške fakultete Univerze v Ljubljani. Pozneje je postal tudi dekan, to nalogo je opravljal več mandatov. Leta 1954 je bil izvoljen za rektorja Univerze v Ljubljani in tako postal prvi tujec, ki mu je pripadlo to mesto. Král je sodeloval pri projektiranju vrste stavb, zgrajenih na Slovenskem: od industrijskih zgradb (tekstilne tovarne, papirnice, usnjarne), prek mostnih konstrukcij pa do hidroelektrarn in drugih del na področju vodnega gospodarstva. V Ljubljani je avtor tehnične rešitve Šentjakobskega mostu čez reko Ljubljanico.

Zgodovinska fotografija Banke Slovenije
Vir: Mestni muzej Ljubljana

Banka Slovenije
Vir: Arhiv Banke Slovenije

Zgodovinska fotografija Banke Slovenije
Vir: Mestni muzej Ljubljana

Šentjakobski most Vir: Zgodovinski arhiv Ljubljana

Zgodovinska razglednica Banke Slovenije
Vir: Zgodovinski arhiv Ljubljana

Leseni Šentjakobski most pred rekonstrukcijo, zgodovinska fotografija
Vir: Zgodovinski arhiv Ljubljana

Šentjakobski most po rekonstrukciji Aloisa Krála
Vir: Veljupostanstvo Češke republike v Ljubljani

Nacionalni inštitut za kulturno dediščino

Ministerstvo kultury České republiky

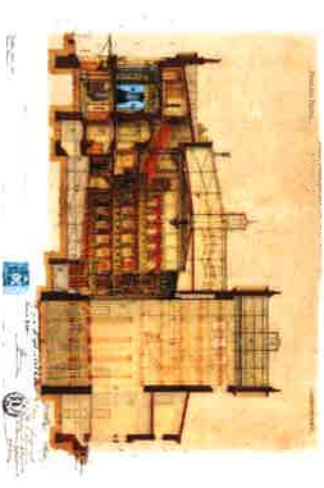
Jan Vladimír Hráský (1857–1939)

Češki arhitekt in mestni inženir v Ljubljani

Arhitekt Jan Vladimír Hráský spada med Čeha, ki so Slovencem predali bogato zapuščino. V Ljubljani je deloval kot deželni gradbeni inženir, zaradi izkazane strokovnosti so mu zaupali projektiranje vse pomembnih stavb, ki so v uporabi še danes. Skupaj s češkim sorojčkom arhitektom Antoninom Hrubým je pripravil načrte za Kranjsko deželno gledališče, kjer danes deluje SNG Opera in Ballet Ljubljana. Sodeloval je tudi pri obnovi Deželnega dvorca v katerem ima danes sedež rektorat Univerze v Ljubljani. Poleg tega je avtor Narodnega doma v Celju, Vodoodvodnega stolpa v Kranju, železnega mostu v Radetcah in drugih gradenj. Hráský je aktivno podpiral češko-slovenske kulturne odnose in se udeleževal v javnem življenju. Bil je poslanec cesarskega državnega zbora (1907–1918), leta 1900 pa je bil izvoljen za rektorja tehniške univerze v Pragi.

Kranjsko deželno gledališče, danes SNG Opera in balet Ljubljana
Foto: Petar Mišosević

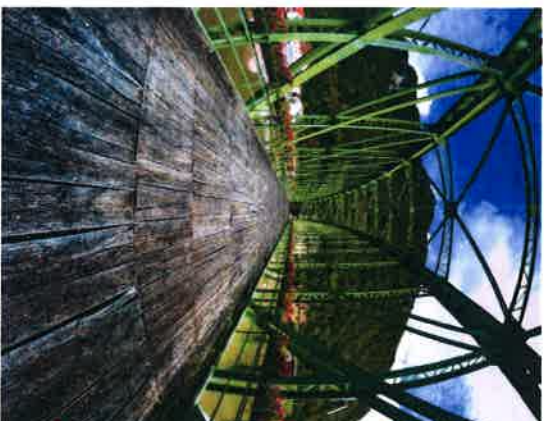
Jan Vladimír Hráský, Antonín Hrubý, Kranjsko deželno gledališče v Ljubljani,
prezr. 1890, tona 99 x 55,5 cm vir: SLOSI – Glasbeniški muzej

Kranjsko deželno gledališče, danes SNG Opera in balet Ljubljana – kipi
Foto: Petar Mišosević

Zgradba Univerze v Ljubljani
Foto: STA vir: Univerza v Ljubljani

Jekleni most v Radetcah
Foto: Petar Mišosević

Pogled na vodoodvodni stolp v Kranju
Foto: Bogdan Zupan vir: INDOX center

Jekleni most v Radetcah, stariški posvetelek
Foto: Petar Mišosević

Jekleni most v Radetcah
Foto: Petar Mišosević

Wahschaustraße 6
Wahschaustraße 6
Wahschaustraße 6

Jan Duffé (1855–1928)

Češki arhitekt in glavni inženir Ljubljane

Arhitekt Jan Duffé (imenjani tudi kot Jan Duffek) je v Ljubljani deloval v času, ko so mesto obravnavali po katastrofalnem potresu leta 1895. Ta absorvent praške tehniške univerze in Akademije za ikovno umetnost na Dunaju se je v Ljubljani zelo uveljavil, saj je zasledil mesto glavnega mestnega inženirja in vodje strokovnega urada. Pomemben dosežek Jana Dufféja je bila priprava Splošnega regulacijskega načrta za stbino mesto Ljubljana, ki je bil rošilni steber ivernega urbanističnega razvoja. Duffé je avtor podstavka pod kipom Valentinia Vodnika na Vodnikovem trgu v Ljubljani. Na Karlovski cesti v Ljubljani si je zgradil lastno vilo, v kateri je tudi živel.

Splošni regulacijski načrt za stbino mesto Ljubljana, avtor: J. Duffé Vr. Zgodovinski arhiv Ljubljana

Spomnik is prvemu mestnjem kopniška, ki ga je projektiral arhitekt Duffé kot vodilo stvarnega urada Vr. Zgodovinski arhiv Ljubljana

Spomnik Valentinu Vodniku – bronasti kip je delo kiparja Avgusta Gmaja, kamniti kvader in stopenjski podstavek pod njim pa sta delo arhitekta Jana Dufféja Foto: Peter Mikševič

Zgodovinska fotografija Ljubljane po potresu Vr. Zgodovinski arhiv Ljubljana

Vila Milada, družinska hiša Jana Dufféja, ki jo je zasnoval arhitekt sam, Karlovska cesta 20, Ljubljana – detajl pročelja Foto: Peter Mikševič

Vila Milada, družinska hiša Jana Dufféja, ki jo je zasnoval arhitekt sam, Karlovska cesta 20, Ljubljana Foto: Peter Mikševič

Uprava mesta in občine Ljubljana

Park Tivoli

Josef Radezky (1766–1858) českí plemič in avstrijski vojskovodja, ki je živel v dvorcu Tivoli

Slavni avstrijski vojskovodja Josef Radezky oz. Josef Václav Radecký iz Radča se je v svetovno zgodovino vojaštva neizbrisno zapisal sprva briljantnih zmag v službi avstro-ogrške monarhije. Svojo sled pa je pustil tudi v Ljubljani: v letih 1852–1856 je namreč prebival v tivolskem dvorcu, ki ga je za vojaške zasluge prejel v uporabo od cesarja Franca Jožefa I. Dvorec so nekdo imenovali tudi Vila Radezky. Marsal Radezky si je med svojim bivanjem v Ljubljani prizadeval za razvoj gradu in pripadajočega parka Tivoli.

Švicarj, ki je kot bežerna hišica obstajala že v tistih časih, je dal Radezky prezidati. Švicarija je delovala vse do začetka 20. stoletja, ko so jo porušili in na njenem mestu po načrtih arhitekta Čihla Meloda Kocha zgradili hotel Tivoli.

Leta 1980 je bil pred tivolskim dvorcem postavljen litoželezni kip Josefa Radezkega, ki je tu ostal vse do konca prve svetovne vojne. Spomenik Radezkega v Tivoliju ponovno stoji od leta 2021.

Kip Radezkega pred gradom Tivoli
Vir: Arhiv Veleposlaništva Češke republike v Ljubljani

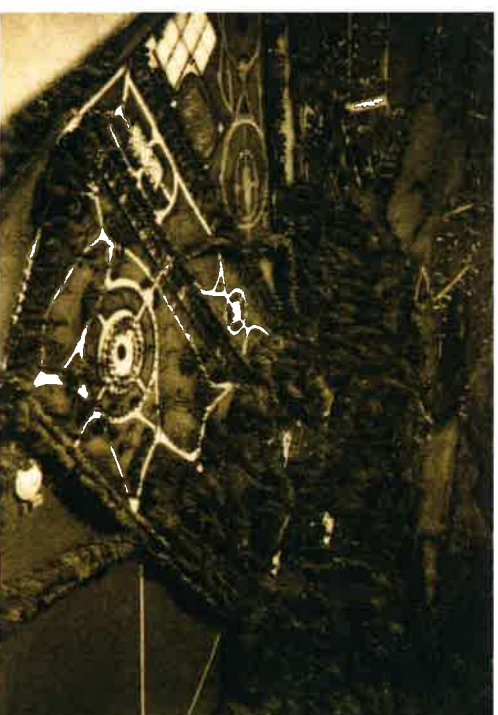
Grad Tivoli, razglednica
Vir: Zgodovinski arhiv Ljubljana

Pogled na park Tivoli z dvorca, zgodovinska fotografija
Vir: Zgodovinski arhiv Ljubljana

Park Tivoli z gradom Tivoli, razglednica
Vir: Mestni muzej Ljubljana

Pogled na park Tivoli z zrakla
Vir: Mestni muzej Ljubljana

Spretnagine poti, park Tivoli
Vir: Mestni muzej Ljubljana

Švicarija, razglednica
Vir: Zgodovinski arhiv Ljubljana

Volupokrajina Češke republike v Ljubljani

Václav Hejnic (1864–1929)

Češki vrtnar in prvi mestni vrtnar Ljubljane

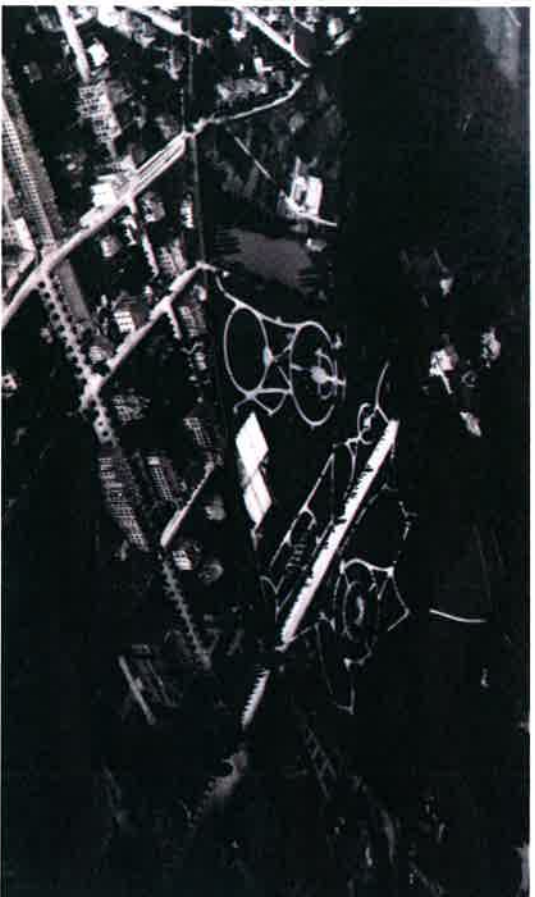
Za razvoj parka Tivoli in mestnega zelenja na prelomu 19. in 20. stoletja je bil izjemno zaslužen češki vrtnar Václav Hejnic. Hejnic se je za vrtnarja izučil pri plemiški rodbini Coloredo-Mansfeld. Zaradi visokih stroškovnih in jezikovnih zmožnosti je bil leta 1892 kot najprimernejši kandidat izbran za položaj mestnega vrtnarja v Ljubljani, pozneje pa so mu dodali še funkcijo upravnika mestnih vrtov. Leta 1929 je postal ravnatelj mestnih parkov in nasadov v Ljubljani. Hejnic je park in mesto povezal z drevoledi, dele parka Tivoli je dal zasaditi z drevesi in na južni strani tvojiskega ribnika organiziral prvo drevesnico. Zasnoval je današnji Trudarjev park. Z arhitektom Jožetom Plečnikom je med drugim sodeloval pri projektu širitve glavnega tvojiskega drevoreda in pri sajenju drevev v Trškojcm parku.

Tivoli. Gledano od drevoreda, loms v menlu 1 : 500.
avtor: Václav Hejnic, 1926
Vir: Zgodovinski arhiv Ljubljana

Pogled na ljubljansko razstavnišče sokojsko letovišnica.
Letovišnanov drevored in zeleniško prago, 1933
Vir: Zgodovinski arhiv Ljubljana

Pogled na celotni park Tivoli, 1933. foto: Aerofotija Ljubljana Vir: Zgodovinski arhiv Ljubljana

Miklošičev park z okolico, razglednica
Vir: Zgodovinski arhiv Ljubljana

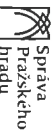
Zdravilna vrbazna cesta, 1908
Vir: Zgodovinski arhiv Ljubljana

Miklošičev park z okolico
Vir: Zgodovinski arhiv Ljubljana

Valupnamstva Čsake republike v Ljubljani

Správa
Pražského
hradu

SKODA

Mestna občina
Ljubljana

Turizem Ljubljana

Josip Pelikan (1885–1977)

fotograf českega rodu, mojster slovenske fotografije 20. stoletja

Josip Pelikan, vodilna osebnost slovenske fotografije 20. stoletja, je iziral iz družine čeških fotografov, ki sta prvi atelje odprla v Trbižu. Svojo mladost in soška leta je preživel v Idriji. Pelikanovo življenje je najbolj prepleteno s Celjem, kjer je več kot 60 let beležil najpomembnejše dogodke svojega časa in trenutke vsakdana.

Pro njegov smrti je bil fotografski delje vključen med ekspozicije Muzeja novejša zgodovine Celje. Atelje je bil razjalsen za kulturni spomenik državnega pomena, saj je edini ohranjeni primer tovrstnega steklenega fotografskega ateljeja v Sloveniji in eden redkih v Evropi. Celjani so Pelikanovo ustvarjalnost počastili s kipom pred mestno hišo.

Logarjska dolina, foto, Josip Pelikan
Vir: Muzej novejša zgodovine Celje

Josip Pelikan v socialisti uniformi, 1914
Vir: Muzej novejša zgodovine Celje

Josip Pelikan med fotografiranjem na travniku, druga polovica 20. stoletja
Vir: Muzej novejša zgodovine Celje

Fototele in galerija Pelikan danes
Vir: Muzej novejša zgodovine Celje

Ekzibicija fotografiskih atelje Josipa Pelikana
Vir: Muzej novejša zgodovine Celje

Reklama steklenica Rogaška Slatina prva polovica 20. stoletja, foto: Josip Pelikan
Vir: Muzej novejša zgodovine Celje

Kip fotografa Josipa Pelikana, Trg celjskih knezo
Vir: Mestna občina Celje

Nobis in hinc kulančelija in galerija Pelikan danes
Vir: Muzej novejša zgodovine Celje

Reklama v reviji Nova doba, št. 95, 9. 1919
Vir: Muzej novejša zgodovine Celje

Municipalnost Celje razvleke v Iudiliani

Mestna občina Trzin

František Vladimír Foit (1900–1971)

Češki kitar in popotnik – iz Afrike v Velenje

František Vladimír Foit je bil češki kitar, etnolog in popotnik, čigar življenje je bil nedolžno spelo z Afriko, kamor se je vedno znova podal na raziskovalne odprave in kjer je nenazadnje preživel večji del svojega življenja. Po vrnitvi v Evropo se je skupaj s sopotno troju ustalil v Velenju.

Po letu 1948 sta se zakonca Foit zaradi družbenopolitičnih razmer na českoslovaškem odločila ostati v Afriki. Leta 1952 sta pridobila dovoljenje za bivanje v Tanganiki (danes Tanzanija). Leta 1960 sta se preselila v Nairobi v Kenji, kjer je Foit deloval kot kitar in predaval na Kenyatta College. Še naprej pa se je posvečal tudi lastnemu avtorskemu delu. Pripravljal je več samostojnih razstav in ustvarjal kipe politikov in drugih pomembnih osebnosti.

Zaradi slabšajočega razmera v Keniji sta se zakonca Foit odločila za vrnitev v Evropo. Ker se v danonitru nišla mogla vrniti, sta zkoncista prihodost in se ustalila v Jugoslaviji. V Velenje sta prišla leta 1971. František Foit je žal še isto leto umrl v prometni nesreči. Leta 1972 so po Františku Foitu pomenovali ulico v Velenju.

Demokratska republika Kongo, 1949
Vr: Muzej Velenje

Nairobi, Kenija, 1969 protest CSR
Vr: Muzej Velenje

Demokratska republika Kongo, 1950
Vr: Muzej Velenje

Srednjoafriška republika, Bangui, 1948
Vr: Muzej Velenje

Nairobi, Kenija, 1964, Fotova razstava v knjižnici Mbe Milan
Vr: Muzej Velenje

Tanzanija, 1956, srečanje Masiev
Vr: Muzej Velenje

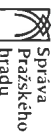
Zimbabve, 1951
Vr: Muzej Velenje

Demokratska republika Kongo, 1948–1949
Vr: Muzej Velenje

Vidne dediščine v Čudeški republikah v Lužljani

Správa
Pražského
hradu

Národní
muzeum

Národní
muzeum

Národní
muzeum

Národní
muzeum

Češki glasbeniki na Slovenskem

Na povadilo Filharmonične družbe se je leta 1820 skladatelj in glasbeni pedagog **Gašpar Mašek** preselil v Ljubljano, kjer je postal vodja orkestra Filharmonične družbe in njenega zboru. Mašek je ustvaril prvo slovensko kantato Kdo je naš? (uglasbevil svotne oče J. V. Kosseskega).

Leta 1856 je glasbeni ravnatelj Filharmonične družbe v Ljubljani postal skladatelj **Anton Nedvéd**. Nedvéd je bil med ustanovitelji ljubljanske čitalnice, kjer je vodil zbor, leta 1872 pa je sodeloval tudi pri ustanovitvi in delovanju Glasbene matice. Obenem se je posvečal pedagoškemu delu. Z uvedbo petja v ljudskih solah je leta 1863 med prvimi pripravil učbenik glasbenega pouka v slovensiščini Početni nauk o petju.

Skladatelj in dirigent **Anton Foerster** je eden največjih česko-slovenskih skladateljev druge polovice 19. stoletja in je zaslužen za razvoj slovenske sakralne glasbe. Leta 1867 se je za štano naselil v Ljubljani, kjer je delal kot zborovodja. Deloval je kot orglar in vodja cerkvenega zboru v ljubljanski stolnici, bil je glasbeni pedagog in urednik revije Cerkevni glasbenik, ustanovil je orglarsko solo v Ljubljani. Foerster je avtor opere Kranjski slavček, ki velja za prvo slovensko opero.

Eden najvidnejših čeških glasbenikov s preloma 19. in 20. stoletja, skladatelj, glasbeni pedagog in violončelist **Emerik Beran** je s svojim delovanjem na Slovenskem močno vplival na slovensko glasbeno kulturo. Leta 1898 je odpoval v Maribor, kjer poučeval na Državnem moškem učiteljskišču. Leta 1928 je sprejel ponudbo ravnatelja ljubljanskega konservatorija in postal profesor violončela. Postal je temelje pouka violončela na profesionalni ravni.

Med največje češke dirigente 20. stoletja spada **Vaclav Talich**. Svoj prvi dirigenški angažma v Ljubljani je dobil leta 1908. V letih 1908–1912 je bil glavni dirigent Slovenske filharmonije. Talich je v kratkem obdobju postal pomembna osebnost glasbenih krogov v Ljubljani.

Anton Foerster
(1837–1926), avtor
portreta, Sasa Samel
Vir: Digitalna knjižnica
Slovenije, NUK

Anton Nedvéd
(1829–1896), avtor
portreta, Sasa Samel
Vir: Digitalna knjižnica
Slovenije, NUK

Gašpar Mašek
(1794–1873), portret
Vir: Digitalna knjižnica
Slovenije, NUK

Emerik Beran
(1868–1940), avtor
portreta, Sasa Samel
Vir: Digitalna knjižnica
Slovenije, NUK

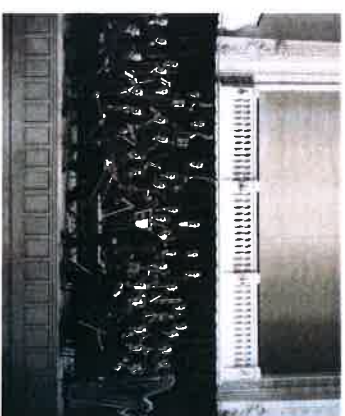
Naslovnica *Dramatische partiture opere Meusius*
Vir: Digitalna knjižnica Slovenije, NUK

Naslovnica *Foersterjeve partiture*
opere *Černogorski slavček*, 1907
Vir: Digitalna knjižnica Slovenije, NUK

Vaclav Talich (1883–1961)
Vir: Digitalna knjižnica Slovenije, NUK

Vaclav Talich s prvo Slovensko filharmonijo v dvoran Union,
verjano leta 1912. Vir: Digitalna knjižnica Slovenije, NUK

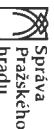
Talichov koncertni plakat iz leta 1933
Vir: Digitalna knjižnica Slovenije, NUK

Spominska plošča, posvečena Vaclavu Talichu, odkrita leta 2018 v Grand Hotelu Union
v Ljubljani Foto: Wik. Raven, Mestna občina Ljubljana

Nacionalna in Univerzitetna knjižnica v Ljubljani

Mestna občina Ljubljana

Češka kočja med praznovanjem 110-letnice obstoja

staračeška kočja na Jezerškem, 1543 m n. m.

Češka kočja v Kamniško-Savinjskih Alpah je izjemen primer odličnega sodelovanja slovenskih in čeških planincev na prelomu 19. in 20. stoletja. Koča je leta 1899 zgradila češka podružnica Slovenskega planinskega društva po načrtu češkega arhitekta Josefa Podnatskega in s tem izpolnila svojo ambicijo, da bi imela lastno gorsko kočjo na območju Alpe. Načrt stavbe je čujal iz tedanje idealizirane predstave o videzu tipične češke kočje. Slavoslojne otvoritve Češke kočje 25. julija 1900 se je udeležilo več kot dvesto ljudi, med njimi tudi vodja češke podružnice Slovenskega planinskega društva dr. Karel Chodounský, triglavskega župnik Jakob Aljaž in praški kanonik Eduard Štitter. Julijanski župan Ivan Hrubar in vrsta drugih veljakov. Med drugo svetovno vojno je bilo veliko gorskih koč požganih. Češka kočja je bila ena redkih, ki je vojno obdobje preživelja. Koča je ohranila svojo prvotno zunanjsost, z izjemno nekaj funkcionalnih prenovitev pa se je ohranila tudi večina notranjstve. Leta 2020 je bila Češka kočja vpisana v register kulturne dediščine pri Zavodu za varstvo kulturne dediščine. Kočo za več kot pol stoletja upravlja družina Kamničar.

Planinci iz Avicja s skupino italijani planincev z Jezerškega pred kočjo, 1968
Vir: Mestna občina Jezerško

Prof. Karel Chodounský (desno) in dr. Stanislav Pachernický (levo)
Vir: Mestna občina Jezerško

Češka kočja, razglednica
Vir: Mestna občina Jezerško

Češka kočja Foto: Primož Šenk
Vir: Mestna občina Jezerško

Češka kočja Foto: Drejc Kamničar
Vir: Mestna občina Jezerško

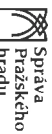
Češka kočja Foto: Drejc Kamničar
Vir: Mestna občina Jezerško

Češka kočja, detajl
Vir: Mestna občina Jezerško

Velikopodročje v Češki republiki v ljudski

Mestna občina Ljubljana

Češki zdravniki na Slovenskem

Dr. Konstantin Konvalinka (1872–1943)

Češki zdravnik, nematolog in balneolog je v Sloveniji znan po svojih zaslugah za razvoj zdravilškega turizma. Velja za prvega specialista na področju balneologije na Slovenskem. Najbolj je povezan z Dolenskim Toplicami, kjer je praktičiral kot okrajni zdravnik, hkrati pa je moderniziral zdravilnice in ustanovil sanatorij. Leta 2014 je bil v Dolenskih Toplicah odkrit njegov dopisni kip. Mnogo letnih ljudi je zdravel hrvaščino in jim daljal zdravila. Pravih so mu tudi doktor Čopak. Učeno je tako pričeljal pogovor s pacienti. Kajti v češčini. „Čopak?“ pomeni. „Kaj pa je?“

Dr. Filip Terč (1844–1917)

Zdravnik češko-ruskega rodu velja za začetnika moderne apiterapije, alternativne zdravilne metode s čestnimi in čebelnji produkti. Po studiju medicine na Dunaju je odšel v Maribor, kjer se je posvečal zdravski praksi in znanstveno raziskoval uporabo čebeljega strupa apitoksina pri zdravljenju preležav. Uspehe je dosegal zlasti pri zdravljenju venoznega artritisa. Opazoval je več kot 600 primerov, pozitivne rezultate pa je dosegel pri približno 62 % bolnikov. Najšini dan Filipa Terča, 30. marec, je bil leta 2006 razglašen za mehanizem dan apiterapije.

Jan Matoušek (1790–1820)

Češki poročinca je deloval kot profesor poročinstva na ljubljanskem mehtiko-kirurškem liceju in je znan kot utemeljitelj slovenske poročniške tamnozdravilne. Du koncu svojega življenja je napisal poročniški učbenik za babice, ki ga je na njegovo željo v slovensko prevedel Valentin Vodnik.

Aljži Valenta pl. Marchiburn (1830–1918)

Češki zdravnik, poročinca in profesor je v svojem poklicu dosegal izjemne uspehe. Med drugim se je zavzel za gradnjo nove Deželne civilne bolnišnice v Ljubljani, kamor se je po potresi leta 1896 preselila poročnišnica. Napisal je več učbenikov poročinstva in preko sto strokovnih znanstvenih razprav.

Emil Watzke (1880–1956)

Češki ginekolog in poročinca je bil leta 1919 imenovan za primarja ginekološko-poročniškega oddelka v Ljubljani. Leta zatem je prevzel ginekološki oddelk bolnišnice v Celju, kjer je bil primarj vse do upokojitve leta 1935. Po njegovem zaslugi je bila zgrajena nova stavba ginekološkega oddelka celjske bolnišnice, ki je bila predana v uporabo leta 1931. Zaslužan je tudi za uvedbo stane poročniške službe v celjski poročnišnici.

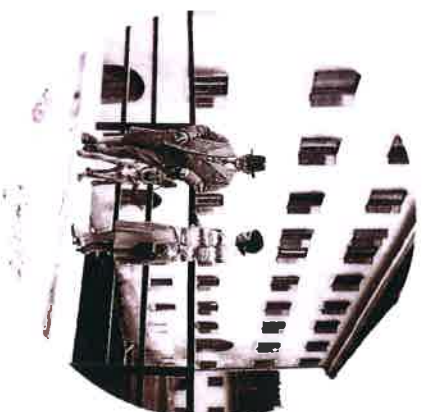
Zgradba poročnišnice, Zaloška cesta
Vir: Inštitut za zgodovino medicine

Naslovnica učbenika primarja dr. Alojzija Valenta pl. Marchiburn iz leta 1860
Vir: Inštitut za zgodovino medicine

Naslovnica učbenika porodničarja za babice primarja dr. Alojzija Valenta pl. Marchiburn iz leta 1860
Vir: Inštitut za zgodovino medicine

Doktor s svojega v oazijske zdravilnice
Vir: Arhiv MUSE Maribor

Dr. Konvalinka v svoji ordinaciji oktobra 1925
Vir: Arhiv MUSE Maribor

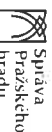
Portret dr. Terča
Vir: Fotografski arhiv Maribor, fond E. Purfi

Ektoričarjevska naprava
Vir: Arhiv MUSE Maribor

Ministrstvo zdravstva Republike Slovenije

Sprava
Pražsko
tradu

SKODA

Medicina
Ljubljana

Narodni arhiv

František Čáp (1913–1972)

filmski režiser in scenarist, klasič slovenske kinematografije

František Čáp je bil češki filmski režiser in scenarist, ki se je že med svojim delovanjem na Češkoslovaškem uvrstil med vodilne filmske ustvarjalce. Po vzponu komunističnega režima je odšel iz Češkoslovaške v Nemčijo, nazadnje pa se je naselil v Jugoslaviji, v slovenskem Portorožu. Čápovo delo še danes velja za enega nosilnih stebrov slovenske kinematografije. Delal je za ljubljanski Triglav film in posnel na desetine filmskih uspešnic. Med njimi je tudi študentska komedija Vesna, ki velja za klasično slovenske kinematografije in spada med najbolj predvajane filme v Jugoslaviji. Čáp je posnel tudi nemno nadaljevanje Ne čakaj na maj in vrsto drugih filmov v slovenski, hrvaški in sarajevski produkciji, sodeloval pa je tudi z nemško televizijo. Kljub poklicnim uspehom življenje Františka Čápa ni bilo lahko. Prvi koncu je živel odnahrknjeno, posilje so ga finančne težave, nikoli mu ni bila priznana starostna pokojnina. Umrl je v anketarski bošnišnici, pokopan je v Piranu. Leta 1992 je bil o Františku Čápu posnet dokumentarec Medkomenco poletje Františka Čápa, leta 2015 pa je nastal kritiki idokumentarni portret Čáp. Tematiki odločitev v režiji Urbana Arsenjlika.

Portret Františka Čápa
Vir: Slovenska kinoteka

František Čáp z ekipo na snemanju filma *Ne čakaj na maj*
Foto: Božo Sligar. Vir: Slovenska kinoteka

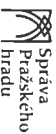
František Čáp in Marta Gajdovječić med snemanjem filma *Vesna*
Foto: Janež Kalsink. Vir: Slovenska kinoteka

František Čáp na premieri filma *Ne čakaj na maj*, Beograd, 1957
Vir: Slovenska kinoteka

Nacionalni arhiv Republike Slovenije

Správa
Pražského
hradu

Národní filmový
ústředí

Nacionalna
biblioteka
Republike Slovenije

Igralski zasedbi filma *Vesna*: Marta Gajdovječić,
František Čáp, Janež Čuk, Jure Furjan
Vir: Slovenska kinoteka

Češki gledališčniki na Slovenskem

Češki umetniki so se na slovenskem gledališkem odru intenzivno udeleževali že na prelomu 19. in 20. stoletja pa tudi v obdobju med obema vojnama in pozneje vse do leta 1948. Češki vpliv je zaznamoval tudi razvoj slovenskega lutkarstva, in sicer preko sokolskih društev, ki so popularizirala lutkarstvo na Slovenskem. Prvo osebo Lutkovnega gledališča je prišlo iz vrst sokolov.

Za profesionalizacijo in umetniški dvig slovenskega gledališča je bil zaslužen **Rudolf Inemann**. Poskobe je za vzgojo nove generacije igralcev. Na slovenski oder je prinesel Shakespearove igre ter sodobno evropsko in češko dramatiko. Naslednji znameniti režiser in igralec je bil **Adolf Dobrovolný**, ki se je navezal na inemanovo tradicijo in skrbel za njeno konfliktu v slovenskem gledališču.

Češki režiser in igralec **Wiem Táborský** je vplival na mlado generacijo, ki se je pri njem učila moderne režije in igralskega. Med najplodnejše igralce je spadala češka igralka **Nana Wintrová**. Igrala je razne glavne ženske vloge, uspešna je bila tako v dramah kot v komedijah.

Becelni pesalec in korografr **Václav Vléek** je v Ljubljano prišel po prvi svetovni vojni. Organiziral je prvi profesionalni baletni ansambl, ki so ga povečini sestavljali češki pesalci, in v okviru gledališča v sodelovanju s prvo solistko, češkinjo **Hano Klimentovo** odprl tudi baletno solo.

Scenograf in vodja delavnice sceniskega slikarstva v ljubljanskem gledališču Drama je bil v letih 1918–1946 **Václav Skrusný**, ki je slovensko občinstvo presenetil z avantgardno scenografijo Čačkove drame R. U. R., s čimer je slovensko gledališče prvič doseglo evropsko raven. Po njegovih stopinjah je šel tudi njegov sin **Václav Skrusný ml.**, ki je prav tako doživel slikarstvo in scenografijo in je na Slovenskem ustvarjal pod vplivom ekspresionizma.

Na Československem je bilo zelo razširjeno lutkarstvo, kar je vplivalo tudi na Čehe, ki so živeli na Slovenskem. V svojih kulturnih društvih so začeli ustvarjati lutkovna gledališča in pripravljati predstave v češčini. Zanimanje za češko lutkarstvo so kmalu izrazila tudi slovenska sokolska društva in tako so v sodelovanju s češkimi kolegi ustvarili prve predstave v slovenski.

Prizor iz predstave Žojica Maroča, Jana Matka, ene največjih priljubljenih in najprospejše igranih gledaliških iger na Slovenskem. Foto: Jaka Kovičič. Vir: Lutkovno gledališče Ljubljana

Piketa za baladni večer. Vrhovna prve sezone slovenskega baletnega ansambla je bila njegova premerna predstava. Vir: SLOIG – Gledališki muzej

Václav Vléek (1895–1968), baletni pesalec in korografr. Vir: SLOIG – Gledališki muzej

Nana Wintrová (1885–1958) Vir: SLOIG – Gledališki muzej

Rudolf Inemann (1861–1907) Vir: SLOIG – Gledališki muzej

Adolf Dobrovolný (1864–1934) kot Markůšek Špak v igr. Deseti brat. 1907. Vir: SLOIG – Gledališki muzej

Slika scenografske igre Pohujšane v dolini, Santilgerovski, Václav Skrusný ml. Vir: SLOIG – Gledališki muzej

Čačkova drama R. U. R., na odru ljubljanske Drame uprizorjena leta 1922, samo leto dni po njeni svetovni premieri v mestu Prago. Količar na deskem. Vir: SLOIG – Gledališki muzej

Vojaška pokopališča in spomeniki

Spomin na češke vojske, padle med prvo svetovno vojno

Italijanska fronta je leta 1917 postala glavno bojišče prve svetovne vojne. Avstro-Ogrska je v boju pošljila svoje vojske, med katerimi so bili tudi fantje in mošče iz čeških dežel. Točno število padlih čeških vojakov ni znano. Na podlagi ohranjenih virov ocenjujejo, da jih je na soški fronti umrlo približno 2000, vendar je bilo dejansko število najbrž bistveno večje. Kot navadnih vojakov so se tu borili tudi nekateri znameniti ustvarjalci češke kulture 20. stoletja, ki so svojo vojno izkušnjo pozneje umetniško obdelali.

Pesnik **Fráňa Šrámek** je svoja doživetja prelił v besedila in pisma, ki jih je s fronte pošiljal svoji ženi. Literarno je spomine na soško fronto ovrednotil tudi slikar in pisatelj **Josef Václtal**. Po zaslugi slikarskega talenta je trenutke vojne ujel tudi vizualno, na spominskih razjednicah in portretih. Zaupana mu je bila naloga, da dekorira plošče z imeni padlih. Kipar in lutkar **Ladislav Jan Kotrának** je svoje sporočilo na fronti zapustil v obliki spomenika, ki se nahaja sredi vojaškega pokopališča v Logu pod Mangartom. Na soški fronti se je boril tudi slavni češki fotografi **Josef Sudek**.

V Sloveniji se čeških vojakov, padlih med prvo svetovno vojno, spominjamo na vojaških pokopališčih v Dutovljah, Logu pod Mangartom in Ukancu pa tudi v spominski cerkvi v Javorci in v kapeli na Mengorah.

Sv. Dun, spominska cerkev za vojske, padle na soški fronti, Javorci
Foto: Janez Kolar. Vir: Uprava za vojaško dediščino

Hrastove plošče, ki se odpirajo kot listi knjige, z 2565 imeni padlih avstro-ogrskih vojakov različnih narodnosti, spominska cerkev sv. Duna v Javorci
Foto: Janez Kolar
Vir: Uprava za vojaško dediščino

Nagrobnik vojaško pokopališča Log pod Mangartom
Foto: Janez Kolar. Vir: Uprava za vojaško dediščino

Spomenik češkega napada Log pod Mangartom, vojaško pokopališče Log pod Mangartom
Foto: Janez Kolar
Vir: Uprava za vojaško dediščino

Vojaško pokopališče Dutovje
Foto: Janez Kolar. Vir: Uprava za vojaško dediščino

Vojaško pokopališče Ukanc
Foto: Janez Kolar. Vir: Uprava za vojaško dediščino

Mangrove, Muzej na prostem
Foto: Janez Kolar
Vir: Uprava za vojaško dediščino

Vojaško pokopališče Dutovje
Foto: Janez Kolar. Vir: Uprava za vojaško dediščino

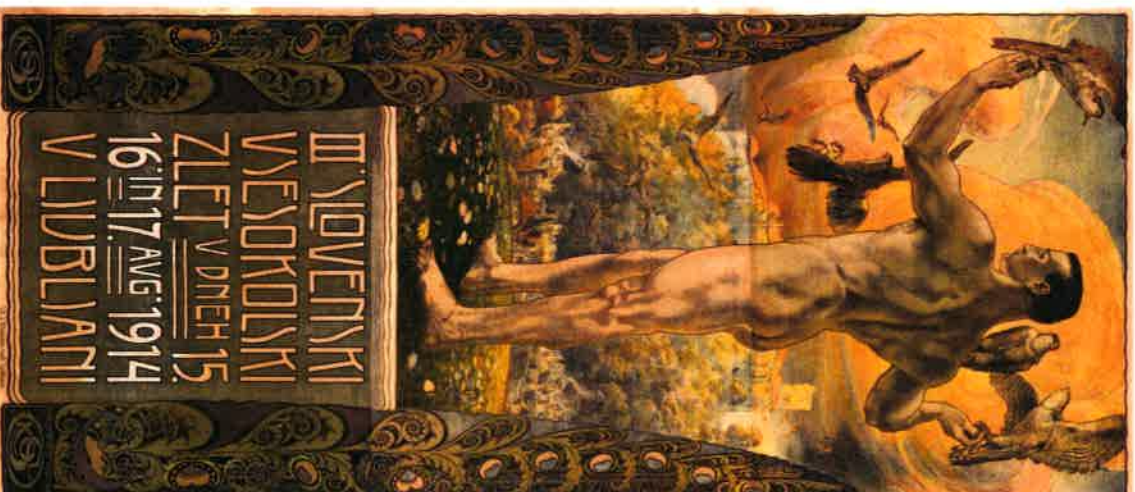
Sokolsko gibanje

čehsko društvo Sokol je vplivalo na slovensko narodno zavest in prispevalo k oblikovanju slovenske kulturne, družabne in športne identitete

Začetki sokolskega gibanja segajo v leto 1862, ko je bilo v Pragi ustanovljeno prvo telovadno društvo z imenom Praški sokol. Po čuškem zgledu so zaimen sokolske organizacije nastale pri vseh slovanskih narodih na Avstro-Ogrskem. Že isto dni za praškim Sokolom, 1. oktobra 1863, so slovenski rodoljubi v Ljubljani ustanovili telovadno društvo Južni sokol, ki so ga pozneje preimenovali v Ljubljanskega sokola. Leta 1905 je bilo ustanovljeno Slovensko sokolsko društvo, ki je po prvi svetovni vojni na Slovenskem povezovalo 80 društev. Slovenski sokol dr. Viktor Murtnik je tedaj položil temelje slovenske telesne vzgoje, na katerih še vedno stoji sodobni slovenski šport. Slovenski sokoli so bili doležni tudi mednarodnega priznanja saj, so leta 1924 dosegli izredne rezultate na olimpijskih igrah v Parizu. Sokol je uspešno deloval tudi v okviru Kraljevine SHS in pozneje Kraljevine Jugoslavije - vse do druge svetovne vojne. Po vojni so bila sokolska društva razpuščena, nadomestilo jih je Društvo za telesno vzgojo Partizan. Leta 1995 je bila ustanovljena Sokolska zveza Slovenije, ta danes spet sodeluje s českimi sokoli.

Sokolski dom na trgu Tabor v Ljubljani
Vir: Muzej Slovna

Plakat III. slovenskega vsebokolskega zleta 15., 16. in 17. avgusta 1914 v Ljubljani
Avtor: Ivan Knapic Vir: Narodna galerija

Prvih šestih sokolov pod glavno telovadnico postajo v Ljubljani leta 1913
Vir: Zgodovinski arhiv Ljubljana

Sokolski zlet
Vir: Muzeji Ljubljana (MGLJ)

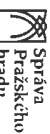
Sokolski dvorac, Metlika, 1934
Foto: Danilo Babič, Vir: Bebočarjski muzej Metlika

Prve javne vaje sokolskega društva leta 1908 na gimnastičnem orodju
Vir: Zgodovinski arhiv Ljubljana

Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije

Správa Pražského hradu

SKOPDA

Mestna občina Ljubljana

Narodna galerija

Bohuslav Lavička (1879–1942)

Češki lekarnar in zbiralec iz Tržiča

Farmaceut Bohuslav Lavička je deloval na Češkem, na Moravskem in v Švicji, nazadnje pa se je ustali v slovenskem Tržiču. Slovci je po izdelavi zdravil iz naravnih surovin, zlasti zdravilnih želišč in medu. Med njegovimi konjiki je bilo tudi zbiranje farmacevtskih in medicinskih starin, ustvaril je obsežno in dragoceno farmacevtsko-medicinsko zbirko. Lavičkova zbirka obsega 402 knjigi in 200 predmetov, ki datirajo od antike pa vse do 20. stoletja. V Lekovnem muzeju je Lavičkova zbirka razdeljena na dva dela: na knjižnico in na farmacevtsko-medicinski pribor. Izjemni uspeh Lavičkovega zbirateljstva kažejo dva lista latinske Biblije, ki naj bi jo bil tiskal sam Johannes Gutenberg. Zbirka farmacevtsko-medicinskega pribora vsebuje antične medicinske in druge starovške predmete, keramično posodje, ki so ga upu abljali lekarnarji od 15. do 19. stoletja, stekleno posodje za sirupe in mazila s konca 18. in z začetka 19. stoletja, pohvali pa se lahko tudi z mikroskopsoma iz 18. stoletja iz Prage. Bohuslav Lavička je bil po srcu demokrat, blizu so mu bile misli humanista T. G. Masaryka in bil je kritičen do sočasnega dogajanja v Evropi. Leta 1942 so ga kot talca ustrelili nacisti. Zbirko je pred odvozom v Nemčijo rešil profesor Josip Zornar iz muzeja v Kranju. Leta 2002 je slovenska vlada zbirko razglasila za kulturni spomenik državnega pomena.

Sira lekarna
Foto: Tomaz Lanko Vr. Lavičkova zbirka, Lek, d. d.

Motiv Mundus Elementaris priprave, kaj je najem elementa ljudem pomemil pred Boyjom
Foto: Tomaz Lanko
Vr. Lavičkova zbirka, Lek, d. d.

Majoliki posodi (aljaberilo)
Foto: Tomaz Lanko
Vr. Lavičkova zbirka, Lek, d. d.

Posode za oje iz 19. stoletja in herbarij iz 16. stoletja
Foto: Tomaz Lanko
Vr. Lavičkova zbirka, Lek, d. d.

Rimski kirurški instrumenti – opozorjena je pinocita
Foto: Tomaz Lanko Vr. Lavičkova zbirka, Lek, d. d.

Delaji starejše lekarnarje
Foto: Tomaz Lanko Vr. Lavičkova zbirka, Lek, d. d.

Mikroskop iz 19. stoletja
Foto: Tomaz Lanko Vr. Lavičkova zbirka, Lek, d. d.

Pogorba lekarna in globus z začetka 19. stoletja
Foto: Tomaz Lanko Vr. Lavičkova zbirka, Lek, d. d.

Bohuslav Skalický (1872–1926)

vinarski in kletarski strokovnjak

Bohuslav Skalický se je na Slovenskem uveljavil kot strokovnjak za vinarstvo. Leta 1895 je bil na Krajsko postlen kot tehnični vodja državnih del za obrambo proti trtni usi. V slovensčini je napisal učbenik Kletarstvo, ki velja za prvi moderni učbenik s tega področja na Slovenskem. Leta 1897 je na nekdanjem gradu Grim, katerega zadnji lastnik so prav tako izvirali iz Češke, ustanovil državno vinsko klet in gojil razne sorte trte iz vse Krajske. Leta 1921 so mu zaradi funkcije ravnatelja krajske šole v Grimu, tikrati ser je aktivno udeležen v javnem življenju: bil je član Dolenjskega pevskega društva, Narodne čitalnice, Kmetijske matice in Ljubljani, Sadlarskega in vinarskega društva in Novem mestu in korespondenčni član Češkoslovske kmetijske akademije v Pragi.

Josef Ludvík František Ressel (1793–1857)

izumitelj in gozdar

Josef Ludvík František Ressel, rojen v češkem Chrudimiu, je imel napredne poglede na gozdarjenje in si je prizadeval usklajevati praktične kmetijske in gozdarske. Kot gozdar je začel delati leta 1816 v Pleševcih pod Čorfanci. Tam je vodil obsežna gojzgodovinska dela in opravi inervitve Krakovskega gozda. Delal je tudi v Ljubljani in Trstu. Posveča se je kmetijski in gozdarstvu. Frantovskega gozda na Krasu in izdelal načrt cestnega omežja v njem. Po Resselu je poimenovana turistična pot na Goro, ki vodi iz Ajtovšične. Lokalni prebivalci so se mu zahvalili tudi s spomenikom, ki stoji na tej poti. Toda Ressel je znan predvsem kot vesoljarski izumitelj – iznajdba je prispeval na področju rudarstva, plavarstva, kamnje, gradbeništva, kmetijsko-predelovalne in vojaške tehnike. Njegov največji in najslavnejši izum je hadjski višak, ki sodi med najpomembnejše človeške iznajdbe. Verjetno je bil izdelan v samostanu Pleševce, kateri je bil tudi leta 1827. Prve poskuse z hadjskim viškom je Ressel izvedel na Kiki blizu Mišševce vasi. Priznanja in slave za svoja prizadevanja je bil deležen šele po smrti. Stokovna javnost ga je označila za epohalnega izumitelja.

Johann Mach (1805–1879)

humanist in učitelj

Johann Mach je bil humanist in učitelj, ki je s svojo družino leta 1858 prišel v Novo mesto, nato pa leta 1862 kupil graščino v bližnji vasi Veliki Slanik. Mach je na Slovensko prinesel številna nova spoznanja o sodarstvu, kmetijstvu, vinarstvu in čebelarstvu. Leta 1866 je z Dunaja pripeljal jajčeca japonske svilopreke (Antheraea yamanum) in jo začel gojiti na svojem posestvu v marševnem gozdu. Od tak se je ta mešuj razširil po vsej Evropi. Zgodba vizionarke družine Mach in njene zajuščine je bila objavljena leta 2015, ob 650-letnici ustanovitve mesta Novo mesto. Ustanovili so Društvo Machova dediščina pod Gorjanci in pripravili Machovo pot z bogato naravno in kulturno dediščino. Njegov sin Ernst Mach je postal svetovno znani fizik in filozof. Na področju aerodinamike in hidroaerodinamike je znan t. i. Machovo število, na področju čutnega zaznavanja pa t. i. Machovo načelo iz leta 1893.

Bohuslav Skalický, portret iz leta 1922
Vir: Digitalna knjižnica Slovenije, MUK

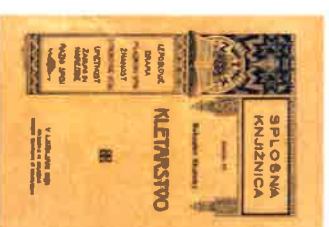
Zgodovinski, nalogradni vinske kleti v grščini Grim, ki ju je leta 1897 ustanovil dr. Bohuslav Skalický
Vir: Kmetijska šola Grim, Novo mesto

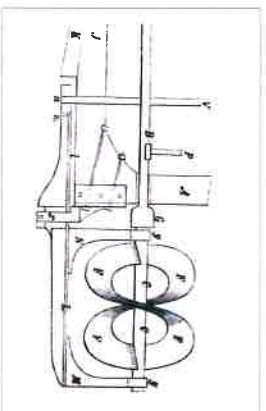
Razpisalica, barona Illegorilla, Kmetijska šola Grim
Vir: Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto, Poselne zbirke Boga Komelja

Japonska svilopreka (Antheraea yamanum)
Vir: Mestna občina Novo mesto

Naslovnica knjige Bohuslava Skalického
Kmetarstvo, 1924
Vir: Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto,
Poselne zbirke Boga Komelja

Machi Resselovega viška. Vir: Tehniški muzej Slovenije

Portret Josipa Ressa, razpisalica
Vir: Tehniški muzej Slovenije

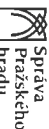
Odliček Resselovega viška
v porazpisanih merila
Vir: Tehniški muzej Slovenije

Prilozna postna znamka, ki jo je Ressa
Slovenije izdal leta 2002 ob 175-letnici
podpisane pogodbe o združitvi avstrijske
kmetijske akademije za izum Ludjiskoga viška
Josipa Ressa. Prva avstrijska znamka v Sloveniji
Ressa in avstrijske znamke Julija Zornja
Vir: Tehniški muzej Slovenije

Ministrstvo za izobrazbo, mladi in šport

Správa Pražského hradu

SKOPKA

Muzej za zgodovino Ljubljane

Ljubljana

Ivan Podhagaský (1831–1900)

hidrotehnik češkega rodu, projektant osuševalnih del na Ljubljanskem barju

Ivan Podhagaský se je v slovensko zgodovino zapisal kot inženir, ki je zaslužen za dokončano osušitev Ljubljanskega barja. Po zaključku študija na praški politehnikli je delal na Dunaju, od leta 1872 kot pooblaščen civilni inženir in sodni izvedenec. Ko je Podhagaský zmagal na natečaju za namakanje Moravskega polja, ga je opazil Glavni odbor za obiljevanje Barja v Ljubljani in ga povabil k sodelovanju pri osuševanju barskega ozemlja. Slo je za četrto akcijo osuševalnih del, s katerimi je konec 18. stoletja pričel hidrotehnik in arhitekt Gabriel Gutber. Po enoletni merjenju in natančnem raziskovanju terena je Podhagaský spomlad 1882 predložil prvi načrt osuševanja. Toda spritico dvomov o primernosti tehničnih rešitev je bil naert zavrnjen in Podhagaský je moral pripraviti alternativen projekt. Ta je bil nazadnje sprejet in je postal temelj regulacijskih del in kulturalcije ljubljanskega barja na začetku 20. stoletja. Zaradi uspešnega načrta osuševanja se je Ivan Podhagaský uvrstil med glavne „arhitekta“ Ljubljanskega barja.

Ljubljansko barje
Foto: Matevž Lemačič. Vir: www.slovenia.info

Kopanje soli
Vir: Arhiv Slovenskega etnografskega muzeja

Hisa v Bevkah Ljubljansko barje
Vir: Digitalna knjižnica Slovenije, NUK

Kopanje soli
Vir: Arhiv Slovenskega etnografskega muzeja

Zgodovinska fotografija Sonce z začetek 20. stoletja
Vir: Digitalna knjižnica Slovenije, NUK

Članek, v katerem so objavljene informacije o načrtih nrejanja Podhagaskega gljede osuševanja Ljubljanskega barja. Knjižnica in digitalna novica, 14. 6. 1882
Vir: Digitalna knjižnica Slovenije, NUK

Wikipedialexikon České republiky v Ljubljani

Mestna občina Ljubljana

Anton Hanke (1840–1891)

češki speleolog, vodilni raziskovalec Škocjanskih jam

Portret Antona Hankeja, perarista
vir: Park Škocjanske jame

Anton Hanke je bil vodilni raziskovalec kraških jam pod Škocjanom. Hanke je na ozemlju današnjega slovenskega krasa deloval kot rudarski inženir. Kot amaterski speleolog se je aktivno udeleževal v primorski sekciji Nemaško-avstrijskega alpskega društva. Vodil je kar 16 speleoloških odprav, na katerih so podrobno preučevali sistem podzemnih jam na področju Škocjana. Je avtor prvih skic in načrtov, ki so kot osnova za pripravo novih zemljevidov Škocjanskih jam služili vse do devetdesetih let 20. stoletja.

Hanke se zaradi raziskav, kartografiranja in strokovnega dela uvršča med pionirje speleologije na Slovenskem. Na njegove uspehe opominja spominska plošča v Schmidlovi dvorani, vzdana že leta 1892.

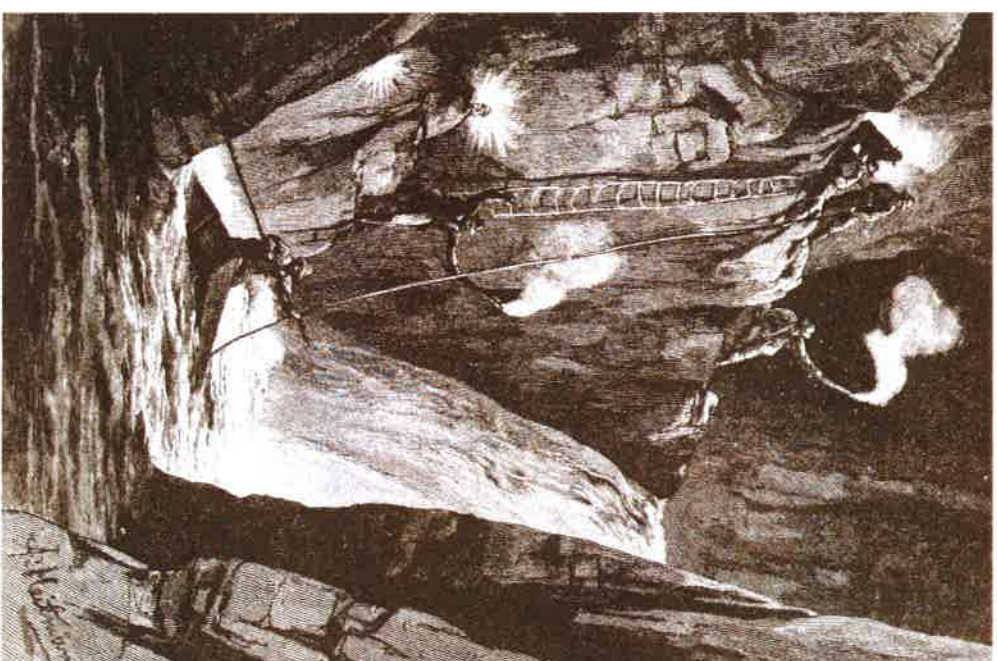
Z raziskovanjem slovenskega krasa se je ukvarjal še en Čeh, **Wilhelm Puttk**, ki se je prvi spustil v prepad Grlatšnice na območju Logatca.

Popladi na Hankejev kanal in na Cerkevnikov most v Škocjanskih jama. Hanke je kanal odkril leta 1886. Tudi most je bil prej označen kot Hankejev.
vir: Park Škocjanske jame

Grob Antona Hankeja
Na svojo željo je bil Hanke pokopan v Škocjanu, vasi tik nad Škocjanskimi jama. Njegovnik A. Hankeja je bil razglašen za slovenski kulturni spomenik.
vir: Park Škocjanske jame

Odprava pod vodstvom Antona Hankeja v letih 1884–1891. Prva ekspedicija, ki jo je vodil Hanke, se je odvila 20. januarja 1884.

O svoji prvi poti v jame je takoj poročal na javnem predavanju le nekaj dni pozneje. 1. februarja 1884. Javnost je seznanil tudi s posebnimi zemljevidi Škocjanskih jam.

Moški v coblu naj bi bil sam Anton Hanke.

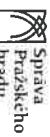
vir: Park Škocjanske jame

Spominska plošča v Schmidlovi dvorani, Škocjanske jame
vir: Park Škocjanske jame

Vodilni muzej Otok ravnalike v Julijani

Sprijava Prazniško hradu

SKODA

Mesta, cela in lokalna turistična

turizem ljubljana

Prvi Hankejev zemljevid iz leta 1888
vir: Park Škocjanske jame

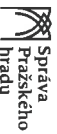
Anton Hanke je izdelal prve zemljevide Škocjanskih jam
vir: Park Škocjanske jame

Veleposlanštvo Češke republike v Ljubljani se za požitnovalno pomoč in sodelovanje pri realizaciji razstave Češke sledi na Slovenskem zahvaljuje naslednjim ustanovam in posameznikom:

Arhiv Republike Slovenije, Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije
Banka Slovenije
Belokranjski muzej Metlika
Čebelarška zveza društev Maribor
Dolješi močni gumbi, d. o. o.
Eva Dvořáková in Marjan Pungartnik
Inštitut za zgodovino medicine
Janez Kotar
Jernej Weiss
Kmetijska šola Grm
Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto
Lek farmacevska družba, d. d.
Leon Marc
Lutkovno gledališče Ljubljana
Maša Marguč
Malevič Lenarčič
Mestna občina Celje
Mestna občina Jezerško
Mestna občina Ljubljana
Mestna občina Novo mesto
Mestni muzej Ljubljana
Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije, INDOC center
Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije, Uprava RS za vojaško dediščino
Muzej narodne osvoboditve Maribor
Muzej novejše zgodovine Celje
Muzej športa
Muzej Velenje
Narodna galerija
Narodna in univerzitetna knjižnica
Nik Raven
Park Škocjanske jame
Park Mloševoje
Pokrajinski arhiv Maribor
Poljstna hiša generala Rudolfa Maistra, Medbošinski muzej Kamnik
Slovenska kinoteka
Slovenska turistična organizacija
Slovenski etnografski muzej
Slovenski gledališki inštitut – Gledališki muzej
Študenti in profesorji češkega jezika Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani
Tehniški muzej Slovenije
Tubarjeva domačija, Javni zavod Trubarjevi kraji
Univerza v Ljubljani
Zgodovinski arhiv Celje
Zgodovinski arhiv Ljubljana
... in vsem drugim, ki so sodelovali pri nastanku te razstave.

Veleposlanštvo Češke republike v Ljubljani

Narodní divadlo
Praha

